

AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

1. De trefwoorden zijn in de volgorde van het Hongaarse alfabet geplaatst.

kozmosz ...
kő ...
kőb ...
kőbánya ...

2. Echte homoniemen en gelijkkluidende woorden die door hun verschil in betekenis of grammaticale functie als homoniemen kunnen worden opgevat, zijn door cijfers in superscript van elkaar onderscheiden. Bij dergelijke ingangen treft men na de morfologische gegevens een afkorting aan ter aanduiding van de woordsoort (zie de lijst van afkortingen).

árva¹ <¾t, ¾bb, ¾n> *adj* 1. ouderloos, wees-...

árva² <¾t, ¾ja, ¾k> *s d* wees <wezen>

3. Van de Hongaarse werkwoorden wordt, overeenkomstig de Hongaarse lexicografische traditie, niet de infinitief vermeld, maar de 3e persoon enkelvoud subjectieve vervoeging van de tegenwoordige tijd van de aantonende wijs. Van de Nederlandse equivalenten van deze werkwoorden wordt, in overeenstemming met de Nederlandse traditie, de onbepaalde wijs vermeld. Indien het werkwoord een scheidbaar prefix bij zich heeft, wordt dit aangegeven met het teken ||.

meg||alázkodjik zich verne•deren

4. Indien het trefwoord in het bijbehorende artikel herhaald dient te worden, wordt het niet voluit geschreven maar door een tilde (~) voorgesteld. Doet zich de verandering a>á, resp. e>é voor, dan wordt het trefwoord gerepresenteerd door de tekencombinatie ¾. Indien een uitgang of suffix niet aan het volledige trefwoord moet worden toegevoegd, maar aan een onveranderlijk bestanddeel daarvan, wordt dit kenbaar gemaakt door het scheidingssteken |.

bennje <~m, ~d, ~, -ünk, ~tek, -ük> 1. [*öbenne*] in hem/haar; ~m ...

5. Na het trefwoord worden tussen hoekige haakjes de volgende morfologische gegevens vermeld:

- a) bij werkwoorden: de vormen van de 3e persoon enkelvoud subjectieve vervoeging van
- de verleden tijd van de aantonende wijs
- de gebiedende wijs
- de tegenwoordige tijd van de voorwaardelijke wijs, b.v. **kér** <~t, ~jen, ~ne>. De onbepaalde wijs blijft steeds onvermeld, deze is namelijk op eenvoudige wijze af te leiden uit de 3e persoon enkelvoud van de voorwaardelijke wijs door de slotvocaal in een i te veranderen, b.v. *kérne, kérne*.
- b) bij zelfstandige naamwoorden: gewoonlijk de accusatiefvorm, de 3e persoon enkelvoud van de possessiefvorm en de nominatiefvorm in het meervoud, b.v. **ágy** <~at, ~a, ~ak>; van aardrijkskundige namen wordt echter alleen de accusatiefvorm vermeld, alsmede de locatiefvorm die het antwoord is op de vraag waar?, b.v. **Hága** <¾t, ¾ban>;
- c) bij bijvoeglijke naamwoorden: de accusatiefvorm, de vergrotende trap en de bijwoordelijke vorm, b.v. **erős** <~et, ~ebb, ~en>;
- d) bij de voornaamwoorden: de accusatiefvorm, de eventuele possessiefvorm en de nominatief meervoud, b.v. **ki** <~t, ~je, ~k>;
- e) bij voornaamwoordelijke bijwoorden: alle vormen, b.v. **utánja** <~m, ~d, ~, -unk, ~tok, -uk>.

Morfologische gegevens van samenstellingen worden alleen vermeld als het laatste lid van de samenstelling geen zelfstandige ingang is van het woordenboek.

6. De verschillende betekenissen van de trefwoorden zijn met Arabische cijfers genummerd. Synonieme equivalenten van trefwoorden zijn door komma's van elkaar gescheiden.

hajlítható <~t, ~bb, ~(a)n> 1. [*konkr*] buigzaam 2. *átv* soepel, flexi•bel, plooibaar

7. Ter indeling van werkwoorden die zowel overgankelijk als onovergankelijk kunnen zijn, worden Romeinse cijfers toegepast; hetzelfde geldt voor voornaamwoorden die niet alleen zelfstandig maar ook bijvoeglijk kunnen worden gebruikt.

abba *pron. dem I. s* **1.** [*hely*] daarin, erin• **2.** *átv* erin•, daarin; **beleegyezem** ~, **hogy** ik stem erin• toe dat **II.** *attr* ~ **a(z)** ...-ba/-be in die/dat, naar die/dat; ~ **a városba** naar die stad; ~ **a városba**, **amelyik** naar de stad die

le||kezel *I. tr* **1.** [*vkít*] (iem.) neerbui•gend behan•delen; **nem hagyom magam** ~ni ik laat me niet als een voetveeg behan•delen **2.** [*jegyeket*] [*kaartjes*] controle•ren **II. intr** [*vkivel*] (iem.) een hand geven*; **mindenkivel** ~t hij gaf iedereen een hand

8. Afkortingen voor een vak- of groepstaal zijn in cursief gezet; hetzelfde geldt voor stilistische informatie. Aanduidingen betreffende betekenis en context staan tussen vierkante haakjes en zijn eveneens in cursief gezet. Omdat het woordenboek bidirectioneel is opgezet, kan dergelijke informatie zowel Hongaars- als Nederlandstalig zijn, al naar gelang een der beide doelgroepen hieraan behoefte heeft. Zo nodig wordt de betreffende informatie in beide talen verstrekt. Kan de Nederlandstalige gebruiker de betekenis van de verstrekte Hongaarstalige informatie echter gemakkelijk in het woordenboek zelf opzoeken (wanneer deze b.v. bestaat in een ongesuffigeerd Hongaars woord dat tevens als trefwoord is opgenomen), dan wordt deze niet afzonderlijk meegedeeld. Voor de afkortingen zijn zoveel mogelijk internationale (Latijnse) termen gebruikt, die aan beide groepen gebruikers bekend zijn (zie de lijst van afkortingen).

ibolya $\frac{3}{4}t$, $\frac{3}{4}ja$, $\frac{3}{4}k$ *h* viool•tje <~s> □ **alulról szagolja az** $\frac{3}{4}t$ *hum* onder de groene zoden liggen*

idom <~ot, ~a, ~ok> **1.** *mat d* figuur• <~gu•ren>; **mértani** ~ geome•trische figuur• **2.** [*női*] ~ok *h* figuur• [*sing*], vormen; **telt** ~ú met een weelderig lichaam *ut*; **szép** ~ai **vannak** zij heeft een welgevormd lichaam **3.** *tech d(m)* vorm <~en> [*model*], *d(m)* mal <~len>, *d* matrij• <~trij•zen>

kehely <kelyhet, kelyhe, kelyhek> **1.** [*ivó*] *d(m)* kelk <~en> **2.** *r.k d(m)* miskelk <~en>; *prot d(m)* (Avondmaals)beker <~s>, *d(m)* Avondmaalskelk <~en> **3.** [*virágé*] *d(m)* (bloem)kelk <~en>

Waar mogelijk en noodzakelijk is ook de rectie van de trefwoorden vermeld. Hierbij is tevens aangegeven of de bijwoordelijke bepaling een persoon of een zaak is, b.v. *vkivel*, resp. *vmivel*. Kunnen het Hongaarse trefwoord en het Nederlandse equivalent echter beide zowel op personen als zaken betrekking hebben, dan blijft de aanduiding *ki/mi* achterwege; *vvel* vervangt in zo'n geval b.v. de aanduiding *vkivel/vmivel*.

álmodjik <~ott, -jék/-jon, -na> [*ook fig*] dromen; **vról/vvel** ~ dromen van/over iem./iets; **-ni sem mertem volna** ik had het niet durven dromen...

beszélget <~ett, beszélgessen, ~ne> [*vkivel*] een gesprek• voeren (met), zich onderhou•den* (met), converse•ren (met), praten° (met)

ütődjik <~ött, -jék/-jön, -ne> [*vbe, vnek, vhez*] aan||stoten*tegen, botsen° *h./i.* tegen, slaan* *i.* tegen

9. Van de Nederlandse equivalenten van de Hongaarse trefwoorden worden de volgende gegevens verstrekt:

a) bij werkwoorden: onregelmatigheid; onregelmatige werkwoorden zijn gemarkeerd met het symbool *. De (prefixloze) "hoofdvormen" van deze werkwoorden zijn in een afzonderlijke lijst opgenomen. Het teken ° duidt aan dat het betreffende werkwoord behoort tot de groep waarvan de verleden tijd met -te wordt gevormd en het voltooid deelwoord met (ge)-t. Werkwoorden die met het hulpwerkwoord zijn worden vervoegd, zijn voorzien van de aanduiding *i.* en werkwoorden die zowel met hebben als zijn kunnen worden vervoegd, met de aanduiding *h./i.* Indien een werkwoord niet van een dergelijke aanduiding is voorzien, betekent dit dat het met het hulpwerkwoord hebben pleegt te worden vervoegd. Scheidbaarheid van het prefix wordt, evenals bij de Hongaarse werkwoorden, aangeduid met het teken ||. Voorts wordt van de Nederlandse werkwoorden vermeld met welke voorzetsels ze worden gecombineerd:

bele||avatkozjik **1.** [*mások dolgaiba*] zijn neus steken*in, zich bemoei•en met, zich mengen in **2.** [*közbelép*] in||grijpen*, tussenbei•de komen* *i.*

kedvez <~ett, ~zen, ~ne> **1.** [*vki vkinek*] begun•stigen, bevoor•rechten°, bevoor•delen, voor||trekken* **2.** [*vmi vkinek/vminek*] gunstig zijn* *i.* voor; **az idő** ~ **a vetésnek** het weer is gunstig voor het gewas•; ~ **neki a szerencse** het lot is hem gunstig/het geluk• is met hem

b) bij zelfstandige naamwoorden: het geslacht; *d* geeft aan dat het woord zowel mannelijk als vrouwelijk kan zijn, *h* dat het onzijdig is; bij woorden die volgens de spellingsregels alleen mannelijk of vrouwelijk kunnen zijn, wordt de aanduiding *d(m)*, resp. *d(v)* gebruikt. Na het woord volgt de meervoudsvorm. Een tilde (~) representeert hierbij het volledige, een liggend streepje (-) het gedeeltelijke trefwoord.

maci <~t, ~ja, ~k>; *kindert h* beertje <~s>, *d(m)* teddybeer <~beren>

Zelfstandige naamwoorden die – anders dan hun equivalent – in de gegeven betekenis alleen in het meervoud voorkomen, zijn van de aanduiding (*plur*) voorzien.

költség <~et, ~e, ~ek> **1.** *ált* kosten (*plur*), *d* uitgave <~n>; **építési költség(ek)** bouwkosten; **gyártási/termelési költség(ek)** productiekosten; **rendkívüli költség(ek)** buitengewone kosten; **reprezentációs költség(ek)** representatiekosten; **saját költségére** op eigen kosten; **vkinek a költségén/költségére** op kosten van **2.** [*mások érdekében kiadott*] onkosten (*plur*); **megtéríti vkinek a költségeit** iemands onkosten vergoe•den

Van de 3e persoon enkelvoud van het persoonlijk en het bezittelijk voornaamwoord worden de vrouwelijke en onzijdige vormen alleen vermeld in de artikelen waarin de Hongaarse equivalenten van deze woorden worden behandeld; overigens worden, om ruimte te besparen, enkel de mannelijke vormen vermeld. Omdat in het Nederlands altijd voor een der drie geslachten gekozen moet worden, dienen de voornaamwoorden *hij* en *zijn* dus gelezen te worden als *hij/zij/het*, resp. *zijn/haar/zijn*.

fésülködjik <-ött, -jék/-jön, -ne> zijn haar kammen, zich kammen

ő <öt> **I.** *pron.pers* (hímnemű) hij; [*nőnemű*] zij; [*semlegesnemű*] het; **ő maga** hijzelf•, zijzelf• **II.** [*birtokos jelzőként*] **1.** (*sg*) [*hímnemű*] zijn; [*nőnemű*] haar; **az ő autója** zijn/haar auto; **az ő gyerekei** zijn/haar kinderen **2.** (*plur*) hun; **az ő autójuk** hun auto; **az ő gyerekeik** hun kinderen

tanácsol <~t, ~jon, ~na> [*vkinek vmit*] (iem. iets) aan||raden*, advise•ren; **azt ~ta, hogy még várjak egy kicsit** hij raadde mij aan nog even te wachten

10. Indien wordt doorverwezen naar een ander trefwoord, dat als "uitgangspunt" kan worden beschouwd van het betreffende lemma, worden pijlen → gebruikt, b.v. **volt¹** → **van**.

Bij de handelingssubstantieven (nomina actionis) op **-ás, -és** geeft het na de pijl geplaatste teken *h* aan dat deze substantieven vertaald kunnen worden met de onbepaalde wijs van het Nederlandse equivalent van het betreffende werkwoord, voorafgegaan door het lidwoord *het*. Zo kan in het onderstaande geval **habozás** mede vertaald worden met *het aarzelen*.

habozás <~t, ~a, ~ok> → *h* **habozik**; *d(v)* aarzeling <~en>; ~ **nélkül** zonder te aarzelen

habozjik <-ott, -zon, -na> aarzelen; ~ **vmit tenni** iets niet goed durven*doen, niet weten*of men iets moet doen

11. Een schuin streepje (/) geeft aan dat de daardoor gescheiden woorden in de desbetreffende context naar keuze gebruikt kunnen worden of synoniemen zijn:

üres <~et, ~ebb, ~en> **1.** *ált* leeg; ~ **gyomor** een lege/nuchtere maag; ~ **hely** een lege/vrije plaats...

Een verdubbeld schuin streepje (//) scheidt uitdrukkingen waarvan meer varianten worden vermeld. Het wordt tevens als scheidingsteken gebruikt tussen gelijkwaardige of alternatieve vertalingen van Hongaarse uitdrukkingen indien plaatsing van een komma tot misverstanden zou kunnen leiden.

parancsol ... tessék ~ni// ~jon [*vkit előre engedve*] na u; [*kínálva*] ga uw gang//tast toe ...

12. Het teken ≈ geeft aan dat de vermelde vertaling niet geheel exact is.

meg||ijed [*vtől*] schrikken* *i.* (van); **meg van ijedve** hij is bang □ **jobb félni, mint ~ni** ≈ een gewaar•schuwd man telt voor twee, ≈ voorko•men is beter dan gene•zen

13. Indien van een Hongaars trefwoord geen Nederlands equivalent kon worden gegeven, is de vermelde "vertaling", gewoonlijk een omschrijving, tussen hoekige haakjes <...> geplaatst.

fakutya <soort prikslee, stoel gemonteerd• op het onderstel van een slee> □ **vigyorog, mint a ~ dom lachen°/grinniken°**

14. Idiomatiche uitdrukkingen en spreekwoorden zijn zoveel mogelijk opgenomen in het artikel waarin het eerst voorkomende substantief wordt behandeld. Ze zijn steeds aan het eind van het artikel geplaatst en met het teken □ gemarkeerd.

alma <¾t, ¾ja, ¾k> *d(m)* appel <~s>; **bundás** ~ *d(m)* appelbeignet <~s> □ **nem esik messze az ~ a fájától** de appel valt niet ver van de boom; **beleharap a savanyú ¾ba** door de zure appel heen bijten*